

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Vtrum relationes diuinæ ex natura rei distinguantur à diuina essentia.
disput. 5.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

nis & essentia, inter quae est omnimoda identitas ex natura rei. Qua de causa nos hactenus abstinui-
mus ab eo modo loquendi, quo quidam videntur
dicentes, attributa se mutuo includere, vti quae sumus
potius hoc alio de ratione cuiusque attributi sunt ca-
etera, aut potius, caetera sunt ratio, & essentia cuiusque
aliorum. Tolerandus verò est ille alius modus lo-
quendi, quia saepe non facile occurrunt verba, qui-
bus explicetur, esse mutuo de ratione essentiae, &
caeterorum, sanoque modo est intelligendus, ita vt
non sit propria inclusio.

**Obiectio al-
tera.** Obiectis rursus, si tanta esset identitas inter at-
tributa inter se, & cum diuina essentia, quanta ex-
plicata est, sequeretur hanc esse vocam, intellectus di-
uini, quatenus intellectus, est voluntas diuina, quatenus
voluntas, & e contrario: ergo Filius, qui procedit per
intellectum, procedit per voluntatem, imò, quatenus pro-
cedit per intellectum, procedit per voluntatem, quod tam-
en est falsum, pugnatq; cum dictis disputatione 2.

Diluitur. Ad hoc argumentum concederem primam con-
sequentiam, praeterim si particula, quatenus, sumat-
ur specificatiue, ac sic sensus, intellectus, quatenus
intellectus, id est, sub ratione formali intellectus,
aut quoad rationem formalem intellectus, est vo-
luntas, quatenus voluntas, id est, sub ratione formali
voluntatis, aut quoad rationem formalem volunta-
tis: ea atamen consecutione concessa, neganda est
secunda, qua inferitur: ergo Filius procedit per vo-
luntatem, & quatenus procedit per intellectu, pro-
cedit per voluntatem. Ratio est, quoniam Filio con-
uenit procedere per intellectum, quatenus intelle-
ctus virtute distinguitur à voluntate: quare ex eo,
quòd intellectus & voluntas sint idè omnino for-
maliter, & ob id intellectus, quatenus intellectus,
sit voluntas, qui infert, Filium procedere per vo-
luntatem, committit fallaciam accidentis, dñ quod
conuenit vni, quatenus aliquo modo distinguitur
ab alio, infert conuenire illi alteri, quòd aliàs est
idem cum illo: esset verò optima consequentia, si
inferretur, ergo filius procedit per rationem formalem,
quo formaliter est voluntas. Multò apertius secunda
consequentia est nulla, si in consequente particula,
quatenus, sumatur reduplicatiue, & sic sensus, quia
procedit per intellectum, procedit per voluntatem.
Etenim quia natura diuina habet, vt sit ratio
formalis intellectus, habet, vt sit principium quo
productionis Filij, & quia habet, vt sit ratio forma-
lis voluntatis, habet vt sit principium quo produ-
ctionis Spiritus sancti, & non è contrario: quare si
particula illa sumatur reduplicatiue, denotetque
rationem & causam productionis, consequentia
apertè est nulla, quippe cum denoteretur diuersa
omnino ratio, propter quam à natura diuina, tam-
quam à principio quo, procedit Filius.

DISPUTATIO V

Ytrum relationes diuinae ex natura rei distin-
guantur à diuina essentia.

Scorus in ead. q. 7. a. 1. dicit, diuinas relationes dis-
tingui à diuina essentia formaliter, atque adeò
in sensu formali paternitatem non esse essentiam,
aut è contrario, sed solum in identico, vt in nauunt
identitatem realem, non verò formalem.
Suaderi autem potest hæc sententia. Primò, quon-
iam siq; nequit, vt idem prorsus ex natura rei sit
commune multis suppositis, in quibus re ipsa sit, &
non sit commune illis, sed sit in vno illorum tan-
tùm, id enim contradictionem implicat, sed essentia
diuina ex natura rei seclusa operatione intellectus,

Soni opinio
de distinctio-
ne relationum
ab essentia.
Probat
primò.

A est in tribus personis diuinis: paternitas verò est in
solo Patre: ergo essentia & relatio paternitatis ex
natura rei distinguuntur formaliter.

Secundò.

Secundò Patet generando Filium praebet ei ef-
sentiam, & non paternitatem: vt ei im habetur in
Concilio Florentino; in litteris sanctæ vnionis, in
decreto de processione Spiritus sancti, Pater omnia
qua Patris sunt, in ingenio suo gignendò dedit, praeter esse
Patrem: ergo paternitas & essentia non sunt idem
formaliter.

Tertiò.

B Tertiò, eadem numero ratio formalis non po-
test esse simul absoluta, & respectiua: absolutum
namque & respectiuum differunt genere: praeter-
reà respectiuum est ad aliud, absolutum verò non
est ad aliud: quare si eadem numero ratio formalis
simul esset absoluta & respectiua, simul esset ad
aliud, & non esset ad aliud, quod contradictionem
implicat: ergo inter essentiam & relationem ex na-
tura rei datur diuersitas formalis.

Quartò.

Quartò eadem numero, prorsusque simplex ra-
tio formalis, non potest esse simul principium vt ali-
qua conueniant, & sint vnum realiter inter se, & vt
distinguantur realiter: sed essentia diuina est princi-
pium, vt tres personæ diuinæ conueniant, & sint
realiter vnum inter se in ratione vnius Dei: paterni-
tas verò est principium distinguens realiter Patrem
à reliquis personis diuinis, vt vtrumque constat ex
illo Concilij Lateranensis cap. Firmiter, de summa
Trinitate & fide Catholica, Hæc sancta Trinitas se-
cundam communem essentiam indiuidua, & secundam
personales proprietates discreta: ergo essentia diuina
& paternitas in Deo non sunt idem formaliter.

Quintò.

C Quintò, argumentatur Scotus, Pater æternus,
intelligendo se, intelligit essentiam suam & pater-
nitatem: aut ergo intelligit essentiam suam & pater-
nitatem, vt duo obiecta formalia, aut vt vnum,
alio atque alio modo conceptum: si des hoc secun-
dum, sequitur paternitatem & essentiam solum
distingui penes modum concipiendi, non secus ac
Deus & deitas, aut homo & humanitas, & cum
solus modus concipiendi sufficiens non sit, vt
vnum ex natura rei sit communicatum multis,
alterum verò minime, sequetur essentiam & pater-
nitatem non ita se habere, vt essentia ex natura
rei communicata sit tribus personis diuinis, pater-
nitas verò non item, quod tamen est hæreticum:
si autem des primum, argumentor in huc modum:
Notitia intuitiua est rei actu existens in eorum
natura: cum ergo Deus intelligat essentiam & pater-
nitatem per notitiam intuitiuam, vt duo obiecta
formalia, sit vt essentia & paternitas prius no-
stro intelligendi more existant vt duo, quam sit ip-
samet notitia, quippe cum obiectum præcedat noti-
tiam (intuitiuam praeterim) cuius est obiectum,
ac pròinde sit, vt essentia & paternitas ex natura
rei sint duo obiecta formalia, distincta inter se for-
maliter, quod erat probandum.

Durandi de
eadem re sente-
tia, qua tri-
bus asseris
contingunt.
Primum.

E Durandus in 1. dist. 33. q. 1. tria affirmat. Primum
est: Relationem & essentiam in Deo non distingui se-
cundum rationem. Id probat, quoniam distinguuntur se-
cundum operationem intellectus, quippe cum à parte
rei in persona Filij sit essentia & non paternitas:
quae autem ita sunt affecta, vt à parte rei seclusa
operatione intellectus vnum sit in vno supposito,
in quo non est aliud, ex natura rei distinguuntur.

Secundum.

Secundum est: Simpliciter & absolute affirmandum
non esse, relationem & essentiam distinguere re inter se.
Quod probat, quoniam, quae simpliciter & absolu-
tè distinguuntur ab invicem, ita habent inter se, vt
vnum re ipsa non sit aliud: relatio autem & essentia
diuina

diuina non ita se habent, quin potius paternitas realiter est essentia, & e contrario: tamen non adaequatè, eò quòd paternitas ita sit realiter essentia, vt realiter non sit, quicquid est idem cum essentia, quia non est filiatio, quæ etiam est idem cum essentia. Atque hoc appellat Durandus relationem & essentiam esse idem re non adaequatè.

Tertium.

Tertium est: *Afferendum esse relationem & essentiam distingui re, non simpliciter, sed secundum quid, nempe cum hoc addito diminutive, aliquo modo.* Id probat, quoniam aperte colligitur ex duobus prioribus assertis: etenim cum non distinguantur solum ratione, fit, vt ex natura rei, ræque ipsa distinguantur: & cum simpliciter, & absolute non distinguantur secundum rem, fit, vt aliquo modo, & secundum quid distinguantur. In quo autem positum sit distingui secundum rem aliquo modo, explicat, dicens: *Nel in eo esse positum, quòd non sint idem re adaequatè modo paulo ante explicato, vel in eo, quòd distinguantur sicut res, & modus habendi eandem rem.* Essentia namque est res: paternitas verò, & quæcumque alia relatio est modus realis habendi illam. Nec proptèr eò formaliter loquendo, ait Durandus, paternitas est essentia, aut essentia est paternitas. Quòd fit, vt in hoc ultimo modo explicandi, in quo consistat essentiam & relationem distingui re aliquo modo, omnino conveniat Durandus cum Scoto afferente, essentiam & relationem esse idem secundum rem: distingui verò ex natura rei formaliter. Ea tamen in re minimè sibi constat Durandus, cum in 1. dist. 2. q. 2. & 3. neget distinctionem formalem inter attributa & essentiam, & inter relationes & essentiam. Primum autem explicandi modum, quonam pacto essentia & relatio distinguantur re ipsa aliquo modo, sequuntur Ohamus, & Gabriel in 1. dist. 2. q. 1. tamen huiusmodi distinctionem appellant ipsi formalem. Est etenim Doctoribus Nominalibus familiare, vt rebus pro suo arbitratu nomina imponant.

Capreolus eximetur ab opinione, quæ ei falsè tribuitur.

Nonnulli citant Capreolum in 1. distinctione 33. quasi asseruerit, relationes diuinas, secundum esse relationum diuinarum, non esse entia realia, & id eò sola ratione distingui ab essentia. Quod si id sibi persuasit est sanè error in fide, vt ex dictis tam hoc, quam præcedente articulo est manifestum. Non tamen credo Capreolum in eo, fuisse errore, tamen obscure, & parum cautè loquatur, sed solum velle, relationes diuinas non habere quòd sint reales, quia relationes respectu ad aliud sunt (ea namque ratione omnes respectus essentiales, cum tamen multi sint rationis) sed quia tales respectus sunt, diuinis nempe personis interni. Quod autem id tantum voluerit, vel inde colligi potest, quòd in responsione ad primum Aureoli adhibet exemplum de sapientia dicens, eodem modo Deum esse substantialiter sapientè à sapientia, non quatenus sapientia est, ea enim ratione omnia sapientia esset substantia, quòd est falsum, sed quatenus est diuina. Voluit ergo, quemadmodum diuina sapientia est substantia, non vt sapientia communis est, sed quatenus talis: ita paternitatem diuinam esse relationem realem: non quatenus relatio est in commune, ea enim ratione omnis vniuersim relatio esset realis, sed quatenus talis, puta diuina. Eodem modo exponenda sunt testimonia quædam D. Thomæ, quæ Capreolus ibidem in confirmationem suæ sententiæ refert.

1. Conclus.

His tamen sententiis nihil obstantibus, statuendæ sunt conclusiones similes iis, quæ circa diuina attributa disp. 2. constitutæ sunt: Prima est: In Deo sunt formaliter essentia & relationes, nempe pa-

ternitas, filiatio, & spiratio actiua, & passiuæ. Hæc est de fide, neque circa eam potest esse aliqua controuersia inter Catholicos.

Secunda est: Nec essentia à relationibus, nec relationes ab essentia distinguuntur ex natura rei. Hæc conclusio est contra Scotum, Durandum, Ochamum, & Gabrielem: est tamen D. Thomæ hoc loco, & communis inter Theologos, nec contrarium pacto esse tutum in fide. In primis verò, quamuis concedendum sit paternitatem in hoc sensu non esse idem adaequatè cum essentia, quòd aliquid sit idem cum essentia, nempe filiatio, quòd non est idem cum paternitate: inde tamen malè Durandus, Ochamus, & Gabriel colligunt, paternitatem & essentiam distingui ex natura rei. Etenim, vt non distinguantur ex natura rei, satis est, si tota ratio essentia, quæ essentia est, sit idem ex natura rei cum paternitate, & tota ratio paternitatis simili modo sit idem cum essentia, esto, quia essentia communicabilis est, paternitas verò non item, aliquid sit idem cum essentia, nempe filiatio, quòd non est idem cum paternitate: autores autè, quibus cum disputamus, concedunt, totam rationem formalem essentia, quæ essentia est, esse idem ex natura rei cum paternitate, & eò contrario. Quòd fit, vt licet hæc consequentia sit optima, hæc rationes formales reales, quæ tales non sunt idem inter se, ergo distinguuntur eo pacto, quo non sunt idem, hoc est, secundum rem, si non sint idem re, aut formaliter, si non sint idem formaliter, hæc tamen consequentia nulla sit, hæc due rationes formales in hoc sensu non sunt idem adaequatè, quòd aliquid est idem vni, quòd non alteri, ergo distinguuntur ex natura rei. Ratio autem est, quoniam huiusmodi, vt ita dicam, non identitas, non est eius, quòd dicitur non idem adaequatè, sed alterius, quòd cum ipso est idem. Neque quæras quippiam simile in rebus creatis, in solo namque Deo est hoc, supra omnia, quæ admiratione sunt digna, admiratione dignissimum, vt idem sine sui diuisione commune multis, nempe essentia, sit idem cum duobus relationibus, aut personis, quæ propter mutuum oppositionem relationum secundum rem inter se distinguuntur.

Deinde probatur conclusio. Primò, quoniam essentia diuina ob sui infinitatem, eminentiam, ac illimitationem, non minorem vim habet, vt cum ea sint idem formaliter, quæ inter se sunt distincta formaliter, quam vt cum ea sint idem re quæ inter se realiter distinguuntur, nec vnum est mirabilius, quam aliud: sed de fide est, personas & relationes diuinas, quæ secundum rem inter se distinguuntur, esse idem re cum essentia, aliàs in Deo esset quaternitas rerum, contra id quod in Concilio Lateranensi, cap. *Dumnamus*, de summa Trinitate, & fide Catholica est definitum: ergo eadem persona, & relationes diuina, quæ inter se formaliter distinguuntur, erunt etiam idem formaliter, seu ex natura rei cum essentia diuina.

Secundò, si relationes diuina ex natura rei distinguuntur formaliter ab essentia, aliquid esset in Deo, nempe Pater, constitutum ex rationibus formalibus distinctis inter se formaliter, videlicet, ex essentia & relatione, ex quibus non secus tamquam ex rationibus formalibus formaliter inter se distinctis constaret, quam Angelus ex genere & differentia tamquam ex rationibus formalibus inter se distinctis constat: id verò pugnat profectò cum diuina simplicitate: simplicius namque quippiam esset Pater, si alteram tantum rationem formalem haberet, quam habens duas formali diuersitate distantes inter se. Accedit, quòd videtur id esse

2. questionem respondens. Relationes diuina non distinguuntur ex natura rei ab essentia.

esse contra cap. Firmiter, & cap. Damnamus, de summa Trinitate & fide Catholica, in quorum primo dicitur, Deum esse tres personas, & unam essentiam simplicem omnino, hoc est, nec compositam in se, nec cum aliquo alio: in secundo vero sic asseritur, Una summa res veraciter est Pater, Filius, & Spiritus sanctus, tres simul persona, ac singularem qualibet earum, & ideo in Deo solummodo Trinitas est, non quaternitas, quia qualibet trium personarum est illa res, videlicet substantia, essentia, & natura divina. Hæc Concilium. Quibus in eodem cap. hæc subiunguntur: Licet igitur alius sit Pater, alius Filius, alius Spiritus sanctus: non tamen aliud, sed id, quod est Pater, est Filius & Spiritus sanctus idem omnino. Quia planè sententia absoluta identitas, etiam formalis cuiusque personæ cum natura divina, apertissimè indicatur.

Tertio, si relationes ex natura rei distinguerentur formaliter ab essentia, essentia compararetur ad illas, tamquam potentia ad actus: essentia namque formæ ex natura rei distinctæ, quasi superuenientes essentia, eamque actuantes & determinantes ad verissimam constitutionem ex natura rei, & non solum nostro intelligendi more, diuinarum personarum: præterea, eiusmodi relationes neque essent Deus, neque deitas in sensu formali, simpliciterque & absolute loquendo, & quod inde fit, aliquid esset in Deo, quod non esset Deus.

Quarto, confirmari potest conclusio ex Concilio Florentino sessio 18. & 19. ubi sæpe asseritur, relationes sola ratione distingui ab essentia. Accedit illud commune Theologorum proloquium, In diuinis omnia sunt unum, ubi non obstat relatiua oppositio, cuius fit mentio in Concilio Florentino sess. 19. fuitque desumptum ex Anselmo in libro de processione Spiritus sancti cap. 3.

Quidam argumentantur in hunc modum aduersus nos. Distinctio ex natura rei inter relationes, aut inter personas diuinas, nõ derogat diuinæ simplicitati; ergo neque distinctio ex natura rei, inter relationes & essentiam, eamdem simplicitatem impedit. Neganda est tamen consequentia, quoniam ea ratione distinctio ex natura rei inter relationes, aut personas, pluralitasque earum diuinæ simplicitati non derogat, quia relationes & personæ ex natura rei sunt idem profus in essentia, & cum essentia, atque adeo sunt vnus simplicissimus Deus: quod si non essent tam idem cum essentia, ac si inter se non essent plures, & distinctæ, profectò Deus non esset omnino simplex.

Tertia conclusio. Inter essentiam & relationes virtute, & eminenter est in Deo formalis distinctio. Conclusio hæc est Caietani inferius q. 39. art. 1. & cæterorum, quos disputatione 2. conclusione 3. citauimus. Probatur, quoniam cum essentia & relatio ita sint affecta inter se, vt ex natura rei essentia sit quid absolutum, relatio respectuum, essentia sit quid commune, relatio non item, essentiaque reperitur in aliquo, in quo non reperitur relatio, vt in Filio, in quo non inuenies paternitatem, sanè maius fundamentum distinctionis cernitur inter essentiam & relationem, quam inter attributa diuina, quæ nullo tali discrimine distant: eum ergo essentia & relatio nõ distinguantur ex natura rei, sit, vt quemadmodum inter attributa diuina cernitur virtute & eminenter distinctio formalis, ita maiori cum ratione inter essentiam & relationem reperitur.

Secundò, quædam re ipsa, seclusaque operatione intellectus, conuepiunt Patri ratione relationis, quæ

A non conueniunt ratione essentia, & è contrario: ergo relatio & essentia, quoad ea omnia, perinde se habent in Patre, ac si formaliter distinguerentur, & quod inde fit, virtute & eminenter continent formalem distinctionem; vt de attributis diuinis disp. 2. concl. 3. argumentabamur. Consequentia ex iis, quæ ibidem diximus, est manifesta: antecedens verò probatur, quoniam ratione relationis conuenit Patri referri realiter ad Filium, & non ratione essentia: & ratione essentia eidem conuenit identitas cum Filio, & non ratione relationis, à qua distinctionem habet à Filio, iuxta illud Concilij Lateranensis cap. Firmiter, de summa Trinitate, & fide Catholica. Hæc sancta Trinitas secundum communem essentiam indiuidua, & secundum personales proprietates discreta. Quibus addi possent plura alia, quæ Patri ex natura rei conueniunt ratione vnus, & non ratione alterius. Denique argumenta omnia, quibus opinionem Scoti confirmauimus, probant, virtute saltem & eminenter esse distinctionem formalem inter essentiam & relationem.

Quarta conclusio. Relatio & essentia ratione ratiocinata distinguuntur inter se. Hæc probatur, quoniam maius fundamentum distinctionis reperitur inter essentiam & relationem, quam inter attributa: attributa distinguuntur ratione ratiocinata, vt disput. 3. ostensum est: ergo essentia & relatio similiter distinguuntur. Præterea, de eis formamus distinctos conceptus non synonymos, estque fundamentum in re: vt de conceptibus, quibus attributa diuina concipiuntur, disp. 3. dictum est: ergo distinguuntur ratione ratiocinata. Adde, in Concilio Florentino sæpe affirmari essentiam & relationem distingui ratione.

Petes, vtrum comparatione intellectus diuini, seclusaque ordine ad res creatas, essentia & relatio distinguantur? Respondendum est, distinguuntur: Deus namque intuetur in seipso essentia suam esse in tribus suppositis, paternitatem non item: paternitatemque esse respectum ad Filium, essentiam verò minime: ac proinde concipit illa, vt plura in seipsis virtute, atque adeo vt ratione distincta per comparationem ad suum intellectum: haud secus, quam de attributis diuinis superius statuimus.

Ad primum igitur argumentum, quo sententia Scoti confirmata est, neganda est maior, quando illud ita est vnum & idem, vt sit multa virtute: ratione namque vnus eorum, quæ sunt in eo formaliter, & virtute est distinctum ab alio, poterit esse commune multis suppositis, in quibus sit, & ratione alterius poterit non esse commune illis, sed in vno tantum. Ad probationem verò negadum est, id implicare contradictionem. Neque enim vlla contradictio est, vnum & idem formaliter, quod tamen virtute est multa inter se distincta, ratione vnus multorum illorum esse commune multis, & ratione alterius non esse commune multis, sed proprium eorum vni.

In hunc tamen modum fortè vrgebit aliquis, Sumo illam vnã rationem formalem, quæ simul est essentia & paternitas, & designo significoque illam totam pronomine demonstratio, hoc, significoque ita argumentum. Hoc est commune multis, quia, vt concedis, ratione essentia id habet: & est proprium vni, quia, vt similiter concedis, ratione paternitatis id etiam habet: ergo est non commune multis; & rursus, ergo non est commune multis: quandoquidem valet argumentum ab affirmatiua infinita ad negantem finitam: ergo illa eadem formalitas, simplicitet & absolute loquendo, simul est communis multis, & non est communis

Quarta cõcl. Relationes diuinas ab essentia ratione ratiocinata distinguuntur.

Dubitatio.

Solutio.

Ad primum pro Scoti opinione.

Obiectio.

In diuinis omnia sunt vnus, ubi non obstat relatiua oppositio.

argum.

soluitur. Personarum pluralitas ex diuina simplicitate non derogat.

3. Conclusio. Relationes virtute distinguuntur formaliter à diuina essentia.

nis multis, ac proinde duæ propositiones contradicentes sunt simul veræ.

Solutio.

Ad hoc argumentum concessa maiori, & minori, concedenda quoque est prima consequentia: affirmando namque valet hoc argumentum: *hoc est proprium vni, ergo est commune multis.* At neganda est vterius secunda consequentia, qua inferitur: *ergo non est commune multis.* Etenim quando subiectum est plura virtute, & propositio est singularis supponens à parte subiecti vnica suppositione pro illis pluribus, non valet argumentum ab affirmante infinita ad negantem finitam: quia vt prædicatum infinitum verè affirmetur de subiecto singulari, quod pro pluribus virtute suppositione vnica supponit, satis est, si ratione vnus illorum tantum ei conueniat: vt verò prædicatum finitum verè negetur de eodem subiecto, necesse est, vt ratione nullus illo eum plurium ei conueniat: sensus enim illius propositionis singularis, *hoc non est commune multis,* hic est: hoc nulla ratione, ac proinde neutrius eorum ratione, pro quibus subiectum vnica suppositione supponit, est commune multis: quod tamen est falsum: cum subiectum ratione vnus illorum plurium sit commune multis. Verùm his maiorem lucem in sequentibus afferemus.

Ad secundam.

Ad secundum concessio antecedente, neganda est consequentia: ad id namque satis est distinctio virtualis.

Ad tertium.

Ad tertium negandum est antecedens, de eadem numero ratione formali, quæ est plures virtute, & quæ formaliter est singularis. Etenim quoad vnam earum, vt virtute distinguitur à reliquis, poterit esse absoluta, & quoad aliam poterit esse respectiua. Vnde hæc consequentia nulla est: *paternitas est respectiua: paternitas est re & ratione formali essentia diuina: ergo essentia diuina est respectiua:* quippe cum in ea committatur fallacia accidentis, non lecus arque in hac: *animal est genus: homo est animal: ergo homo est genus.* Paternitati namque conuenit esse quid respectiuum, vt ratione ac virtute distinguitur ab essentia diuina quare si ex eo, quod essentia & paternitas sint idem re, & ratione formali, id quod vni conuenit, vt ratione & virtute distinguitur ab alio, volumus tribuere alteri, committitur fallacia accidentis. Ad primam probationem antecedentis dicendum est, id absolutum & respectiuum, quod in diuinis cernitur, esse supra omne genus, in Deo tamen, propter omnimodam ipsius simpliciteratem & actualitatem, vni in identitatem realem & formalem, cum sola distinctione rationis, & ea quam vocant virtualem. Ad secundam verò, concessio antecedente, neganda est consequentia: cum enim subiectum sit singularis quædam ratio formalis, quæ est plures virtute, & formaliter est vniqueque earum, rationeque vnus earum sit ad aliud, propositio illa, quæ negat, est falsa: efficit enim hunc sensum, nullo modo, sed secundum nihil sui, est ad aliud, vt in responsione ad primum explicatum est: qui tamen sensus est falsus.

Ad quartam.

Ad quartam neganda est maior, quando ea ratio formalis est plures virtute.

Obiectio.

Sed obiectio, Pater & Filius sunt idè in essentia: ergo Pater non est aliud à Filio: quod etiam definit Concilium Lateranense cap. *Damnatus*, de summa Trinitate & fide Catholica. Probatur particula consequentia, quoniam aliud, diuersitatem denotat in essentia, vt pater apud Porphyrium capite *de differentia*: vnde vterius sequitur, Patri non conuenire definitionem relationum comparatione Filij, videlicet, esse id cuius esse est ad aliud se habere.

A Dicendum tamen est, in definitione relationum partem illam ad aliud, idem valere atque ad quid distinctam, siue sit eiusdem essentia, siue non: in diuinis autem licet Pater & Filius habeant eandem essentiam absolutam, habent tamen rationes formales reales re inter se distinctas, secundum quas, & se mutuo respiciunt, & terminant.

Solutio. Relatio diuina non accomodat.

Ad quintum dicendum est, intelligere essentiam & paternitatem vt vnum obiectum quoad vnã rationem formalem realem, & nihilominus plures virtute suapte natura, quod satis est, vt vna suapte natura sit communicata multis: altera verò non item.

Ad quintum.

DISPUTATIO VI.

Utrum relationes diuine sint de intrinseca ratione essentia, & de contrario essentia de intrinseca ratione relationum.

Pars quæ affirmat, suaderi potest primo, quoniam fieri nequit, vt duo aliqua sint idem re & ratione formali, quin vnum sit de intrinseca ratione alterius, imò quoniam sit ipsamet ratio alterius, sed essentia & relatio sunt idem re & ratione formali, vt disputatione præcedente ostensum est: ergo vnum est de intrinseca ratione alterius, quod etiam ad suam rationem requirit.

Pars affirmans. Primus.

Secundo attributa diuina, quia sunt idem re & ratione formali inter se, & cum diuina essentia, omnia, & singula sunt de intrinseca ratione singulorum, vt disp. 4. ostensum est: cum ergo essentia & relatio sint etiam idem re & ratione formali: fit, vt mutuo vna sit de intrinseca ratione alterius.

Secundus.

Tertio maior est identitas paternitatis diuinæ cum essentia diuina, quam hominis cum animalis: sed animal est internū rationi hominis: ergo essentia diuina erit de intrinseca ratione paternitatis.

Tertius.

Si prima conclusio, Relatio diuina præcisè considerata quæ relatio, vt paternitas præcisè, quæ respectus est Patris ad Filium proprietateque personalis Patris, ipsum (iuxta Concilium Lateranense cap. *Firmiter*, de sum. Trinitate & fide catholica) distinguens, realiter à Filio, idem est re, & ratione formali cum essentia diuina: & ob id non solum in sensu identico, sed etiam in sensu formali, hæc sunt veræ: *relatio diuina est essentia diuina: & essentia diuina est relatio diuina*, nempe paternitas, & filiatio. Conclusio hæc est ostensa disputatione præcedente.

Prima conclusio. Relatio diuina est idem re, & ratione formali cum essentia diuina.

Secunda conclusio, Tam essentia, quam relatio eodem modo spectata, sunt de intrinseca ratione suppositi, quod nostro intelligendi more ex vtraque constituitur: nimirum, & essentia, & paternitas, sunt de intrinseca ratione Patris. Hæc conclusio est ex se notissima, neminique dubia.

Secunda conclusio.

Tertia conclusio, Relatio, iuxta modum explicatum spectata, non est de intrinseca ratione essentia: considerata præcisè quæ essentia, & quid merè absolutum est. Hæc conclusio communis est inter Theologos, tamen nonnulli ex sectatoribus D. Thomæ reclamant, inter quos solet citari Caietanus quæ sit præcedente, art. 2. ad tertium D. Thomæ & quæ sit 39. art. 1. Fortè tamen Caietanus non loquitur de essentia & relatione sic præcisè consideratis, vt à nobis nunc considerantur, quo pacto ex sententia illius virtute inter se distinguuntur: maximè cum Caietanus alibi affirmet, relationem, cum ea præcisione spectatam, non dicere formaliter perfectionem, quod nulla ratione defendi potest.

Tertia conclusio. Relatio quæ præcisè non spectatur, non est de intrinseca ratione essentia.

MOLL
In
D